Isis saŭ Natura

JURNAL

ПЕНТРȢ РЕSПÎNDIРЕА ШТIИНЦЕЛОРȢ NАТȢРАЛЕ ШI ESАКТЕ, ÎN ТОАТЕ КЛАSЕЛЕ.

Редiцеatȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 27. (Аnȣлȣ алȣ dȣоiлеа) Бȣкȣрештї Iȣлiе 15, 1857.

Копрindереа. Despре Арашnidеле saȣ пъiажежоi шi цесътȣра лорȣ шi Iцiенъ попȣларъ

Arachnidele saȣ Пъiажеnії шi цесътȣра лорȣ.

Артiколȣлȣ I–iȣ.

Noї oamenії авемȣ niште simпатії шi antiпатії кътре ȣnеле класе de animaле ка шi кътре ȣnії d'aї nostрiї. Кiте одатъ întiлnimȣ пе ȣnȣ omȣ întiia оаръ шi zічемȣ: ast-omȣ nȣ'mї плаче nȣ штiȣ de че; алтъ датъ 'ла npima întiлnipе zічемȣ: ast-omȣ 'mї плаче mȣлtȣ шi însȣmї nȣ штiȣ de че; аша este шi кȣ ȣnеле animaле; fлȣtȣрiї s. e. не плаче tȣtȣрорȣ, пе кinдȣ пъiажеnȣлȣ este ȣn animaлȣ, îц коntра, кърȣia авемȣ o antinatie în пъsкȣtъ. Opї–чine întiлnеште ȣnȣ пъiажеnȣ, îлȣ omoаръ, dарȣ de че? Nimineа nȣ поаte sъ dea ȣnȣ ръsпȣnsȣ рацiоnабiлȣ; пaiажеnії aȣ fostȣ шi обжектȣ d'o mȣлцime de fабȣле; s'a zisȣ къ sîntȣ otръвiцї ш. ч. л. Toate ачestea nȣ sîntȣ adeвъpate: adeвъpȣлȣ este къ, пъiажеnії sîntȣ animaле sъnцероаse, ръпitoаpе пentрȣ алte *animaле maї miчї*, dap поъ оаmeniлорȣ nȣ fакȣ nimiкȣ.

Omȣлȣ de pîndȣ 'шї imaцinъ къ пъежеnії sîntȣ nȣmaї ачееа каре 'ї гъseште n'înȣ kase шi п'înȣ кimпȣ fъкindȣ цесътȣрї; însъ nȣe аша; чi sîntȣ mȣлцї пъежеnї каре nȣ fакȣ цесътȣрї, ба înкъ ȣnії sîntȣ atîtȣ de miчї în кîtȣ nȣ sîntȣ вezбiлї кȣ окiї гоï; s. e. de mȣлte opї se stpiкъ бpînza, saȣ карnеа saȣ fъina saȣ пîinеа ȣsкatъ, шi omȣлȣ de pîndȣ ziче: a intpatȣ moлiiле în ачeste бȣкate. Ачeste moлiї nȣ e алtȣ nimiкȣ de кîtȣ niште пъiецinї mikposкопiчї, каpе s'aȣ aшezatȣ în ачeste бȣкate шi леaȣ stpiкatȣ. Asemenea пъежеnї mikposкопiчї se цinе пе

арборȣлȣ teiв, пе планta fasoлеа ші пе алте планte folositoаре ші ле stpікъ. Пъеженії sîntȣ întp'adeвъpȣ animaле foapte ръsпîndite пе пъmîntȣ, însъ maї кв seamъ esistȣ мвлцї în църіле калde, кв кîtȣ о царъ е maї калдъ, кв atîtȣ maї мвлцї пъенженї аре. Мвлцї dintp'înшії локвескȣ пе вskatȣ цiinds-se пе арборї, петре, zidȣрї ш. ч. л. însъ алцїї тръеskȣ în апъ (Hydrachnide). О sпецъ dintpe пъеженїї аквatiчї (Argyronecte aquatica) 'шї фаче о цесътъръ sfepікъ de desвбtвлȣ апеї, ачеаstъ цесътвръ е плінъ кв аерȣ ші аколо пъеаценвлȣ съ petpаце ка întp'вnȣ палатȣ вskatȣ ziditȣ în sînвлȣ апеї.

Дарȣ adeвъpata цесътвръ, întp'adeвъpȣ admipaвілъ пеntpв fineaца ші delikateца sa, о гъsimȣ ла пъеценї аеріеnе.

Кіарȣ Solomonȣ s'а mipatȣ zikîndȣ: «пъеаценвлȣ кв mîna кіарȣ почіȣ s'лȣ prinzȣ ші елȣ intръ în палатвріле реџілорȣ!» Întp'adeвъpȣ natвpa е datȣ мвлтвра animaле fakвлtatea d'а skoate о цесътвръ finъ (s. e. rîndакȣлȣ) dapȣ ла nічї вп animaлȣ ачеаstъ цеsеtвръ пве аша de finъ ші de admipaвілъ de кîtȣ ла пъеаценȣ. Matepiea de каре se фаче ачеаstъ цесътвръ, este лінічіоаsъ, ші съ прегътеште în гîлчї партікȣларе че se афлъ пе partea postepioаръ а корпвлвї пъеаценілорȣ, аколо se афлъ ші 4 saȣ 6 teчї пе вnde цеsеtвра eaсъ. Ачеste teчї sîntȣ фъкъte ка niште site кв гъврї foapte mічї; din каре ese вn fлвidȣ клеioсȣ каре ревinds-se în аерȣ deвiне ка niште fipe fine de мътase ші asta este цесътвра пъеаценілорȣ.—

Nвмървлȣ ачеstорȣ гъврї este difepitȣ двпе difepitele sпеце але пъеаценілорȣ; însъ пв sîntȣ maї пвцinї de кîtȣ о mie ла вnȣ пъеаценȣ; din fie-каре гаврѣ ese о аџъ ші toate ачеste аџе se împерпвnȣ ла ешіреа лорȣ ші formeазъ о sinгвръ, аџъ din каре insektвлȣ 'шї фаче пînзъ; прin вpmape ачеste аџе каре ле веdemȣ în пînza пъіаценвлвї ші каре sîntȣ atîtȣ de свбцірї, sîntȣ în sine компвse de 4000 saȣ 6000 алte; fiindȣ къ fie-каре din челе 4 saȣ 6 teчї skoate, преквтȣ amȣ zisȣ, о mie. Dapȣ квmȣ о съ пе mipъmȣ înкъ maї мвлtȣ кîndȣ афлъмȣ къ челебрвлȣ natвpalistȣ *Loevenhooc* а възвtȣ прin mikroskопȣ niште пъіеценї de мъpimea вnвї бобȣ de nisinȣ, а кърора пîнзъ saȣ цесътвръ а аввtȣ аџе atîtȣ de свбцірї în кîtȣ тpeбвiа 4 mії dintp'înseле ка съ аївъ grosimea вnвї fipȣ de пъръ; апоï fiindȣ-къ, преквтȣ amȣ възвtȣ, fie-каре dintp'ачеste аџе sîntȣ компвse, іаръшї челȣ пвцinȣ de 4 mії алте maї свбцірї, de ачеа ese din ачеаstъ обсерваціvне, къ tpeбве 16 milioane de niште asemenea аџе, а форма вnа de grosime вnвї fipȣ de пъръ! Че mipаколȣ!

Пъеаженвлȣ este în stape а îmпърці кв пічіоареле лвї matepiea каре ії ese din гвръ în maї мвлte fipe, de ачеа обсервъmȣ în пînza пъеажіпілорȣ къ toate аџеле пв sîntȣ d'о гроsime еквалъ, чї sîntȣ difepite, двпе difepenца skoпвлвї лорȣ. În џепере пînza пъіаценілорȣ din Европа sîntȣ fine ші delikate пе кîndȣ ачелеа але пъіеценілорȣ марї din клімеле tpопікале sîntȣ atîtȣ de tapї, în кîtȣ servȣ de кврse кіар пеntpв пасерї mічї, ші кіар вn omȣ кîndȣ s'а înкврkatȣ întp'о asemenea пînзъ, tpeбве s'о taie кв кvцітвлȣ ка съ se deliвepeазъ, dap копії mічї ръmînȣ prinшї аколо. — Пînzele пъіеценілорȣ sîntȣ în џепере d'о sinгвръ колоаре, însъ în Meksiko esistъ вn пъіаценȣ каре 'шї фаче пînza колоратъ în tpeї колорї, adекъ е компвсъ de аџе poшії, галбеnе ші пегре.

Двпе difepinца sпецелорȣ ші а skoпвлвї пеntpв каре ачеste пînze sîntȣ хотъpîte, se skimбъ ші форма ші мъpimea пînzелорȣ. Adекъ мвлторȣ din пъіеценї servȣ пвmaї dpeпtȣ локвінце, atвнчї аȣ форма вnвї вvtoiȣ. Ла алцї пъіеценї ла каре servȣ dpeпtȣ кврse пеntpв алte insekte maї deвiле (s. e. пеntpв мвште), пînza formeазъ ка о sitъ potвndъ în форма вnеї pote întinse în локврї пе вnde tpeкȣ ачеste insekte (везї алътвpata figвръ). Unії пъіеценї фак ȣ о цесътвръ foapte компліkatъ, пе кîndȣ алцїї tpaгȣ пвmaї fipe simпле кв каре акоперȣ кîmпії ші ліvезї ла întindepї foapte însemnate, каре паркъ sîntȣ înвелite întp'о чеацъ finъ, ші кîndȣ каde poоъ, пікътвріле еї s'ашеазъ пе ачеste fipe ші dimineaца ла ешіреа soapeлвї, pesfpînгъ лвміна лвї ші продвкȣ вn sпеkтаколȣ admipaвілȣ de възвtȣ; паркъ opizontвлȣ este semnatȣ кв diamanці stpълвчіtopї ка întp'о лвmе feepікъ.

Dap sîntȣ ші sпеце каре пв фак ȣ пînзъ tot d'авnа, чї пвmaї ла timпвpї хотъpîte. skotȣ fipe лвnці ші simпле каре flotezȣ ліверȣ în аерȣ. Fie-каре izoлatȣ ші пв împевnate întp'о пînзъ.

Dintp'asemenea аџе saȣ fipȣ flotezȣ кîte

miĭ лібрȣ în aeрŭ, mішкîndȣ-se înкоаче înколо; maĭ кȣ seamъ în zілеле senine toamna, aeрȣлŭ este плінŭ de asemenea fipe sȣsрътоаре.

De шi mȣлцĭ обсерватоpĭ s'aŭ silitŭ a обсерва în че modŭ пъіеценiĭ faкŭ цесътȣpa лорŭ; кȣ toate aчestea n'aŭ решшitŭ пînъ акȣmŭ a desкопеpі modȣлŭ dȣпе каpe пъіеценiĭ skotŭ шi faкŭ цесътȣpa лорŭ.

Lister, ȣn челебрȣ natȣpaлistŭ Енглезŭ a обсерватŭ къ пъіеценiĭ арȣнкŭ din гȣра лорŭ пînъ ла оареші-каре distanцe ȣn flȣidŭ лiпiчосŭ каре ръчindȣ-se în aeрŭ devine o aцъ soлidъ; алцĭ natȣpaлistĭ aŭ възȣtŭ къ ȣniĭ din пъіеценĭ dȣпе че a лiпitŭ къпътîiȣлŭ ȣneĭ aце de чева, s'a ȣйtŭ sȣsŭ în aeрŭ tрътndŭ dȣпе dînsеле ацеле лорŭ; însъ нȣ пȣtemŭ sъ не esплiкъmŭ кȣmŭ поate пъіаценȣ sъ se sȣe în aeрŭ în контра лецеĭ греȣтъцеĭ корпȣрiлорŭ, пе кîndŭ шtimŭ къ n'аре арiнĭ кȣ каре ар пȣtea sъ збоаре? Nȣ пȣtemŭ sъ ȣрmъmŭ кȣ обсервацiȣнea drȣmȣлŭ пъіеценiлорŭ кîndŭ sъ sȣe în aeрŭ sȣsŭ; къчĭ корпȣлŭ лорŭ fiindŭ miкŭ, de ачееа îлŭ пердеmŭ din ведереа кȣрîndŭ, шi не ръmîne шi неesплiкабiлŭ че faкŭ пъіаценi аколо sȣs?

Ȣn алtŭ folosŭ че aŭ пъіеценiĭ de пînza лорŭ, este къ înвелеsкŭ întр'însa оаеле лорŭ, sпре a ле протеца în контра de piropozitatea timпȣлȣĭ шi în контра анiмалелорŭ inamiчĭ. Aчeste înвелiшȣрĭ sîntŭ diferite ȣнеле de алtе dȣпе diferinцa sпецеĭ пъіаценiлорŭ. S. e. пъіаценȣлŭ nostрȣ din кase (Epeira diadema) înвелеште toamna оȣăле лȣĭ întр'о пînzъ галбенъ шi цеапънъ каре seamънъ кȣ о гогоашъ, asemenea кȣiȣрĭ se гъseskŭ ла ȣнгiĭ пърецiлорŭ saŭ ла арборĭ ȣнde doȣе ратȣрĭ formezŭ ȣn ȣнгiȣ întр'însеле. Femeла каре singȣръ îngriжеште пентрȣ оȣăле еĭ, ръmîne în aчestŭ кȣiȣŭ пъzindŭ neînvetatŭ оȣăле пînъ кîndŭ de foame шi de frigŭ каde жosŭ шi devine prada пaseрiлорŭ. Dар sîntŭ пъіеценĭ (s. e. lycosa) ла каре înвелiшȣлŭ оȣăлорŭ este *fъкȣtŭ d'о пънiцъ* foapte sȣвцiре în каре оȣăле se afлъ гръmъdite în forma ȣнȣĭ глобŭ saŭ ȣнеĭ linte, шi totŭ aчestŭ înвелiшŭ femeла îлŭ поартъ пе бȣртъ saŭ пе пептŭ.

Dар шi пентрȣ ноĭ oameniĭ пînza пъіеценiлорŭ нȣ este fъръ пiчĭ ȣn folosŭ. Întр'adевър eраŭ în zadaрŭ toate черкъріле fъкȣte пînъ акȣm вȣр întребȣinцa fipe din цесътȣра de пъіаценĭ ка mътase, къчĭ вestitȣлŭ *Reaumur* a пробатŭ înкъ în anȣлŭ 1710 къ арŭ авеа de требȣinцъ de 663,552 пъіеценĭ ка sъ поатъ продȣкъ ка о лiтръ de mътase шi къ нȣтрiреа aчestорŭ кътъцimĭ imense de anіmале, каре sъ нȣтреskŭ нȣmaĭ de mȣште шi de алtе insекte, арŭ fi foapte ostentoаре; къчĭ d'ȣnde sъ se iea atîtea miĭ de insекte каре требȣiа пентрȣ нȣtрiреа de o жȣmъtate milionŭ de пъіаценĭ în timпȣлŭ de maĭ mȣлtе лȣnĭ, ка sъ продȣкъ aбiа о лiтръ de mътase? Кȣ toate aчeste, нȣ нȣmaĭ къ fipеле din пînza de пъіеценĭ ера odatъ foapte întребȣinцатъ în medічiне (s. e. ка бъȣtȣра în контра friгȣрiлор шi епiлепsieĭ, пе dinafаръ ла тъietȣрĭ шi paне ка sъ astȣпе sъnце) апоĭ шi în Astроnomia fipеле de пînza de пъеценĭ жоkŭ акȣmŭ ȣn роллŭ foapte însemnatŭ; ба înкъ пȣtemŭ sъ zічemŭ къ fъръ dînsеле, пiчĭ о обсервацiȣне astроnomiкъ modерnъ n'ар fi кȣ пȣtinцъ. Eatъ de че! Ла sfîршiтȣлŭ sekолȣлȣĭ ал 17-леа, a eшitŭ пентрȣ întîia оаръ idee a mъsȣра distanцеле корпорiлорŭ черешtĭ ȣна de алtа, прin fipе foapte fine întinse în forma de патрате în лъȣntрȣлŭ telesкопелорŭ; апоĭ ȣнde авеmŭ fipе maĭ fine шi maĭ еквале de кîtŭ ачеле але пînzелорŭ de пъеценĭ? Чiне e în stаре a *imita fipе d'о fineaцъ* аша de mаре în кîtŭ mілioane aбia formezŭ grosimea ȣнȣĭ пъръ?

O алtъ чiркоnstанцъ foapte кȣрioасъ este къ ачеште fipе fine, mъкаръ къ se afлъ în telesкопȣлŭ espȣsŭ ла sоре, în фокȣл лentiкȣлеĭ, adекъ ла ȣn локŭ ла каре toate челе-лалtе корпȣрĭ inflamaбiле se aпрindŭ, ачеште fipе рemînŭ neatinsе; паркъ кълdȣра арzътоаре a Sоарелȣĭ n'аре *asȣпра лорŭ пiчĭ о inflȣенцъ*.

Eatе o împрецiȣраре пînъ акȣmŭ neesплiкатъ!

Dар folosȣлŭ каре аре omȣлŭ de пъеаценȣ este mȣлtŭ maĭ mаре de кîtŭ ачела каре аре de цесътȣра лорŭ; къчĭ fiindŭ-къ пъеценi se нȣtреskŭ de insекte, de ачееа пръпъdeskŭ шi mȣлtе din insекte вътъmътоаре. Пе insȣле Antille tръеskŭ o sпецъ de insекte (Blatta) în каseле oamenілорŭ каре faкŭ mȣлtе stреkъчiȣнĭ, апоĭ totŭ аколо tръеште шi ȣn felŭ de пъеаценĭ (araneus venatorius L.) каре гонеskŭ aчeste insекte, întоkmaĭ кȣmŭ пisiка гонеште шоарече ла ноĭ, de ачееа лȣкȣitopiĭ d'аколо 'шĭ кȣmпъръ de aчestĭ пъіеценĭ пентрȣ каseле лорŭ, прекȣm sъ

кȣтпъръ ла noї pisiчї în каселе oamenілорȣ. Апої шї ла noї пъеценії dȣпе кітпȣ гоneskȣ шї omoаръ o тълціme de ціnцарі de тȣште шї de алте insekte sȣпъръtoapе отȣлȣї saȣ вътътъtoapе агрікȣлtȣреї sале. Întр'adeвъръ nȣ пȣtemȣ sъ tъгъdȣimȣ къ пъеценії mікроскоpічї каре se ціnȣ în feлȣрimї de mînкърї, арборї, шї планте чї ле stpікȣ, fакȣ вътъмаре отȣлȣї, dарȣ орї-кȣт, folosȣлȣ пъеценілорȣ е маї mape de кîtȣ пагȣба лорȣ; апої este de npisosȣ ка sъ zічемȣ къ ideea че аȣ ȣnii oamenї ка пъеаценії sîntȣ otpъвiцi, este o idee кȣ totȣлȣ neadeвъратъ. În Еȣропа nȣе nічї ȣn feлȣ de пъеаценȣ а къpȣia тȣшкътȣръ sъ fie perікȣлоасъ, шї nȣmaї în цъpіле tpoпікале esistъ ȣнеле sneцe каре, кîndȣ тȣшкъ ȣn omȣ, ачеastъ тȣшкътȣръ а лорȣ продȣче infлaмацiȣnї шї кіарȣ гангренъ. Локȣtoрії d'аколо întреbȣinцezȣ кȣ folosȣ sniptȣ de Salmiaкȣ în kontpa ачестеї тȣшкътȣрї. Ȣnȣ feлȣ de пъеаценї каре tръeskȣ лîнгъ орашȣлȣ Meana în Persia (argas persicus) sîntȣ iap perікȣлоші pentpȣ тȣшкътȣра лорȣ oamenілорȣ, маї кȣ seamъ streinілорȣ каре вінȣ аколо.

În sȣdȣлȣ Rȣsieї este ȣn пъіаценȣ mікроskoпікȣ каре, кîndȣ s'ашеазъ în ȣнгііле пічоарелорȣ вітелорȣ, продȣче o natimъ epidemікъ ла ачесте animaле, кȣnoskȣtъ sȣb nȣmirea de боале de ȣнгії.

Noї nȣ пȣtemȣ sъ nȣmеръmȣ aічї toate sneцеле de пъеценї, de ачееа ne вомȣ търціnі а ворбі nȣmaї de ȣнеле dintр'însеле.

Adeвъраці пъеаценії formezȣ o famiліе mape în Istoria Natȣралъ; еї respipъ прin пȣлтȣnї. Віеаца лорȣ е solitapъ; sîntȣ animaле крȣde шї sînцepoase, se тъпîнкъ ȣнȣлȣ пе алтȣлȣ кіарȣ femeле omoаръ шї тъпîнкъ пе барбаціі лорȣ, еї se nȣtpeskȣ de insekte вії пе каре, орї къ ле atакȣ în аерȣ ліберȣ шї ле oморȣ, орї къ ле prindȣ în кȣрse fъкȣte de pînza лорȣ, învelindȣ-ле în ачесте pînze кȣ o iȣцеалъ nekpezibile шї кîndȣ insekta este ast-feлȣ легалъ în кîtȣ nȣ poate sъ se mішче, atȣnчї o omoаръ кȣ тȣшкътȣра лорȣ. Dap de fȣpnічї se temȣ пъеаценії тȣлtȣ кîndȣ ле întîлneskȣ afaръ din kasa лорȣ.

Întpe ачештї пъеценї sîntȣ ремаркабілї челе ȣрmътoaре:

Tegenaria saȣ пъеаценȣлȣ de kasъ; ape oптȣ окї пȣшї în doȣъ pîndȣрї; se ціnе în kaseле oamenілорȣ, în локȣрї обскȣре, în toatъ Еȣропа шї nopdȣлȣ Afрічеї; pînza еї este totȣ d'aȣna întinsъ în ȣнгіȣрї întpe doȣї пърецї; е sȣbціре, dap deasъ, kam орizontaлъ; ла ȣнгіȣлȣ interпȣ ал ачестеї pînze sъ aflъ o галеріе чіліndрікъ, каре dȣче ла кълкъшȣ animaлȣлȣї, ȣnde шаде nemішкатȣ aштеnтîndȣ pînъ вр'о тȣскъ saȣ алtъ insektъ е prinsъ sȣsȣ în pînzъ, atȣnчї îndatъ o traцe кътpe dînsȣлȣ шї o тъпîнкъ; оȣъле лорȣ în nȣmъpȣ de 150 pînъ ла 300, ле nȣне întр'ȣnȣ feлȣ de гогоашъ каре o atîрnъ. Este ȣn animaлȣ inochentȣ, folositорȣ кіарȣ ла magaціі de греȣ, fiindȣ къ nimічеште гергеріца каре se apatъ аколо.

Segesteria saȣ пъеценї de pівniцъ; аȣ nȣmaї кîte шease окї; е maї mікȣ de кîtȣ sneцa prechedentъ, se ціnе în pівniцe шї în кръпътȣріле petрілорȣ; цесътȣра лорȣ seamъnъ кȣ ачеа prechedentъ, însъ ape sȣsȣ ȣn чіліndpȣ ȣnde пъеаценȣ шаде nemішкатȣ aштеnтîndȣ pe prada sa; е înкъ maї кȣраціosȣ шї maї sînцеposȣ de кîtȣ челȣ din kase.

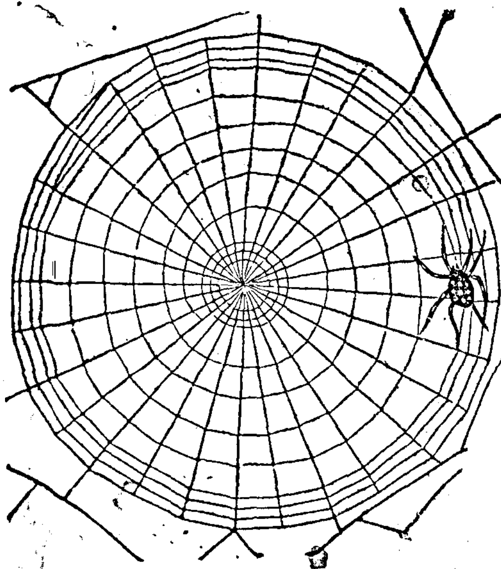
Clubiona. Ачештї пъсаценї se distingȣ prin цесътȣріле лорȣ каре sîntȣ în forma de saчї foapte fine, албе шї strълȣчitoape. Se ціnȣ întpe арборї. Ачеаstъ snецъ este foapte pea шї poate кіарȣ sъ ръnеаскъ кȣ тȣшкътȣра sa пе ȣn omȣ кîndȣ ва sъ'лȣ prinzъ.

Epeira-Diadema saȣ пасаценї кȣ pînza potȣndъ (везї figȣpa). Sneцa ачеаsta, е чеа maї komȣnъ întpe 160 de sneцe каре sîntȣ кȣnoskȣte în genȣлȣ Epeira. Мъріmea еї este de $\frac{1}{2}$ цолȣ, корпȣлȣ е овалȣ, kamȣ ȣnfлатȣ de колоpe галбенъ saȣ чепȣшіе, în mіжлокȣлȣ корпȣлȣї se afлъ pete албе каре formeazъ ка treї крȣчї; partea maskȣлъ е тȣлtȣ maї mікъ de кîtȣ чеа femeлъ; апої sîntȣ шї maї papї (pentpȣ 10—15 femeле абіа se гъseште ȣn maskȣлȣ). Toamna, femeла пȣне оȣе, каре ле înкопціȣръ кȣ o цесътȣръ галбенъ, ле atîрnъ ȣndeва ла ȣn локȣ askȣnsȣ шї s'ашеазъ лîнгъ dînsеле.

Argyronecta saȣ пъеаценȣ d'апъ, se ціnе maї totȣ-d'aȣna askȣnsȣ întpe планtеле акȣatiче; віеаца лȣї o petpeче în апъ; înoatъ біне în апъ; кîndȣ s'afȣndeazъ sȣb апъ, atȣnчї s'apatъ паркъ ȣn глобȣ de apцintȣ віȣ е къзȣtȣ în апъ, къчї împpeціȣpȣлȣ лȣї se aflъ o stpatъ de aepȣ. Întpe планtеле акȣatiче 'шї fаче o челлъ (kasȣцe)

de мърimea ȣнеĭ жȣмътъцĭ оȣ de порȣмбiцъ, femeлa авiндȣ гаȣра еĭ în жосȣ, аколо пȣне оȣле еĭ, шi шеаde; însъ ка съ fie ачесте челȣле плine de аерȣ шi нȣ de апъ, de ачееа пъеаценa adese орĭ întръ шi ease шi ла fie-каре întoарчере аdȣче чева аерȣ каре se цine între перiĭ еĭ; ла sfîршitȣ аерȣлȣ ȣмпле челȣла шi гонеште апа афаръ шi insekta ръмîне пе ȣскат. Iatъ къ пъеаценȣ фаче прin instinktȣ ачееа че а ажȣнsȣ оаменiĭ абia în zilele noastre a фаче прin пъскочiрĭ ingenioase, adekъ: a se лъsa de sȣбtȣ апъ întр'о къsȣцъ în форма ȣнеĭ клопotȣ ȣмплȣtȣ кȣ аерȣ каре гонеште апа d'аколо. Прin асеменеа клопоте d'afȣndetȣръ, afȣndъtoрiĭ каре съ лаsъ în жосȣ пе fȣndȣлȣ очеанȣлȣĭ спре а къȣta аколо маргарitарȣ шi алте лȣкрȣрĭ прециoase пердȣte аколо, sîntȣ în stare съ ръмîe аколо мȣлtȣ timпȣ ка пе ȣскатȣ. Este adмiraбiлȣлȣ instinktȣ ла ачештĭ пъеценĭ къ аȣ гъsitȣ шi еĭ ȣн клопotȣ d'afȣndъtoрȣ, dар нȣ d'a къȣta аколо маргарitарȣ, чi пентрȣ ȣн skопȣ маĭ noбiлȣ, adekъ: d'a depȣне аколо вiitорȣл esistinцеĭ неамȣлȣĭ лорȣ.

Ȣн instinktȣ маĭ пронȣнцiatȣ шi маĭ admiraбiлȣ гъsimȣ ла ȣн fелȣ de пъеаценȣ нȣмiцĭ sъпъtoрiĭ (sapeurs) маĭ кȣ seamъ ла sпеца нȣмitъ Mygale aviculata (saȣ пъеаценȣ-пасъре, fiindȣ къ atакъ шi пасерĭ мiчĭ). Ачестȣ пъеаценȣ е d'о колоаре monotonъ оакешъ кȣ перĭ лȣнцĭ, кȣ пiчioареле foarte лȣнцĭ, гроасе ла къпъtiile лорȣ, авiндȣ аколо шi ȣнȣ fелiȣ de кiрлiце. Патрiеа лорȣ este църiле трopiкале але Амерiчеĭ, adekъ: Brasilia, Cayenne Surinau ш. ч. л. Аколо trъeskȣ în кръпътȣрiле арборiлорȣ, între петре шi кiарȣ în каsеле оаменiлор; 'шi fakȣ о челȣлъ чiлindрiкъ ȣnde ръмîнȣ toatъ zioa неmiшкацĭ, апоĭ noаptea ese шi гонеште dȣпе insekte; femeлa фаче deoseбitȣ о цесеtȣръ de мърimea ȣнеĭ нȣчĭ, ȣnde пȣне оȣеле în нȣмъръ de 60—100. Femeлa фаче ачестȣ кȣiбȣ лîнгъ кȣлкȣшȣлȣ saȣ челȣла еĭ ка съ поатъ съ'лȣ пъzeaskъ кȣ чеа маĭ маре îngрiжiре шi dештеnтаре; dарȣ кîndȣ ese нȣĭ, пȣне кȣiбȣ пе spinаре шi'л поартъ кȣ sine кȣм 'шi аȣ înkiпȣitȣ ȣнiĭ. Ачестȣ пъеаценȣ atакъ шi пасерĭ мiчĭ (Colibris dаколо) шi ĭĭ sȣце sънцеле. Мȣшкътȣра лорȣ продȣче inflamaцiȣне перiкȣлоаsъ шi ла оаменĭ.

Epeira Diadema (пъiаценȣ din каse) кȣ цесеtȣра лȣĭ.

Dintре ачесте sпеце se афлъ доȣъ варiетъцĭ чева маĭ мiчĭ шi în църiле меридiонале але Еȣропеĭ, adekъ: s'a обсерватȣ пînъ акȣмȣ în sȣdȣл Франчiеĭ, Spania, шi пе insȣла Corsica. Амîndoȣъ sапȣ галерiĭ adîнчĭ în пъмîнtȣ каре ле къптȣшеskȣ кȣ цесеtȣра ка de мътаse, авiндȣ грiжъ але înkide шi кȣ ȣн fелȣ de капакȣ мобiлȣ dȣпъ воiнца лорȣ.

Iцiena попȣларъ.

Лекцiȣнеа VIII. (Ȣрмаре).

Despre statistikъ în dietetika попȣларъ шi резȣлtateле еĭ moderne.

Domnilorȣ.

Este de прisos a аръta къ spitaлȣрiле шi алте ашезъminte пȣбличе filantropiче каре se афлъ акȣмȣ ла toate нацiȣнiле чiвiлizate, аȣ skъпatȣ шi skапȣ în Еȣропа sȣте de miĭ de оаменĭ пе fieшĭ-каре анȣ d'о моарте sigȣръ. Кiар în еpidemia холереĭ, statisteka а арътatȣ къ în орашеле марĭ мъкарȣ къ гръмъdiрea de мȣлцĭ оаменĭ ла ȣнȣ локȣ а фъкȣtȣ съ se болнъвеаskъ маĭ мȣлцĭ оаменĭ de холеръ, în ораше марĭ de кîtȣ прin sate; dар mortalitatea болнавiлорȣ а fostȣ претȣtindenea мȣлtȣ маĭ мiкъ în ораше марĭ de кîtȣ în sate, fiindȣ къ аiчĭ н'а esistatȣ spitaле бine organisate ка în орашеле марĭ.

Întр'adeвърȣ spitaлȣрiле шi алте ашезъminte filantropiче sîntȣ trismfȣлȣ soчietъцеĭ moderne; еле sîntȣ diплома noбilimeĭ spiritȣлȣĭ цeнeралȣ каре пътрȣnde soчietatea modernъ;

кѣчї каре simцire este maї нобілъ пentpꙋ omꙋ de kîtꙋ компътimipea? Апоï ideea компътimipeї a devenit în timпꙋріле noastpe ꙋn aksiomꙋ пꙋблікꙋ, ꙋn fꙋndamentꙋ соvіалꙋ ал statелорꙋ modepne. Dакъ попꙋлії чівілізaцї antiчї aꙋ кꙋлtіvatꙋ ideea fpꙋmosꙋлꙋї, noї акꙋmꙋ кꙋлtівъmꙋ ideea sꙋблimꙋлꙋї, апоï каре este maї sꙋблimꙋ de kîtꙋ компътimipea? Шi întp'adевъpъ пꙋ пꙋtemꙋ тъгъdꙋi, къ ачеstꙋ карактерꙋ distinktiвꙋ, ноbілꙋ шi sꙋблimꙋ ал sоvіеtъцiї modepne, este effektꙋлꙋ крestianismꙋлꙋї. Моралꙋлꙋ sꙋблimꙋ ал Еванџелієї a fostꙋ ꙋn izворꙋ лimпеde de ꙋnde aꙋ eшitꙋ toate aчeste stабілimente fілantpопічe. Акꙋmꙋ, кꙋ kîtꙋ o naцiꙋne e maї чівілizatъ, maї лꙋminatъ шi maї пꙋternікъ, кꙋ atîtꙋ se sіleшte maї mꙋлtꙋ a se destinџe прin stpълꙋчipea шi mꙋлцimea stабілimentелорꙋ sale de біне-фачере; палаtꙋріле челе maї mapї шi fpꙋmoase în капіталеле челе mapї din Еꙋропа, sîntꙋ konsakpate пentpꙋ кꙋлtꙋлꙋ filantpопieї; кѣчї astea sîntꙋ глоріеа naцiꙋнілорꙋ, шi totꙋ de odatъ гаранціа sънътъцеї лорꙋ пꙋбліче. Провіdinцa deвінъ не a фъкꙋtꙋ пе noї oamenї solidapiї ꙋnꙋ пentpꙋ алтꙋ; dакъ негліжemꙋ sънъtatea sъpачілорꙋ, ка sъ пꙋ se întinzъ боалеле întpe dînшiї, негpeшitꙋ enidemiiле каре ворꙋ eшi din aчeste neîngpiжipї, пꙋ ворꙋ алеџе întpe sъракꙋ шi богаtꙋ, шi moaptea ва бate ла поарta палатꙋлꙋї ка шi ла fеpeastpa dъpîmatъ a бордеiꙋлꙋї sъpmanꙋлꙋї. Ва sъ zікъ aічї компътimipea шi eroismꙋлꙋ aꙋ лꙋкратꙋ întp'o dipeкціꙋne, dapꙋ ачеstꙋ eroismꙋлꙋ este ꙋn eroismꙋ нобілꙋ, кѣчї a продꙋsꙋ лꙋкрърї аша de нобіле!

În прівінцa tpaktamentꙋлꙋї пpizoniepілорꙋ în timпꙋріле aktꙋале. sokoteskꙋ къ пꙋ ва fi de пpisosꙋ a ziче aічї kîte-ва кꙋвinte esплікatiве, maї кꙋ seamъ fiindꙋ къ kestiꙋніле каре sъ рапорteazъ aічї, sîntꙋ foapte importante.

Kestiꙋnea пpizoniepілорꙋ se редꙋче ла чеа ꙋpmъtoapea проблеmъ, adікъ:

Maї біне este пentpꙋ sovietatea шi кеарꙋ пentpꙋ пpizoniepї ка sъ fie înkiшї mꙋлцї ла ꙋnꙋ локꙋ, saꙋ ка fieшї-каре sъ ръmîie deoseбitꙋ întp'o челꙋлъ фъръ комꙋнікаціꙋне ꙋнꙋлꙋ кꙋ алтꙋл?

Înkisopеле de maї nainte aꙋ fostꙋ simпле; întp'o odae mape aꙋ fostꙋ înkiшї o mꙋлцime mape de деліквенцї фъръ distinкціꙋnea de градꙋлꙋ крімелорꙋ komise шi de konsidepaціꙋnї персонале a пpizoniepілорꙋ. Ꙋn omꙋ înkisꙋ пentpꙋ o вінъ mікъ поліціенеаскъ s'a въzꙋtꙋ în sovietate кꙋ ꙋn asasinꙋ a кърꙋї inimъ a fostꙋ îmпietpitъ шi пеакчеsібіле de nічї o simцipe ꙋmanъ, saꙋ ла opї че mꙋstpape de кꙋцеtꙋ.

Negpeшitꙋ къ o asemenea sovietate a fostꙋ o пердере шi o непорочіре foapte mape пentpꙋ делеквенцꙋлꙋ кꙋ віна mікъ каре абіа пentpꙋ întîiaшi datъ a въzꙋtꙋ пічорꙋлꙋ sъꙋ în калеа реꙋtъцеї. Kpima шi рꙋtatea sꙋфлеteaskъ sîntꙋ patime морале kontaжioase ка шi ꙋнеле din patimеле корпорале.

Аша dap înkisopiле dꙋпъ sistemꙋлꙋ векiꙋ, în локꙋ d'a sepві, dꙋпе skопꙋлꙋ лорꙋ, a коріжеа defekteле морале oamenілорꙋ вѣгаці întp'însеле, din kontpa s'aꙋ фъкꙋtꙋ skoaлеле віцiꙋрелорꙋ шi крімелорꙋ челорꙋ maї infepнале, шi аша s'a фъкꙋtꙋ къ ачеeа че aꙋ intpatꙋ пꙋцin віноваці, aꙋ eшitꙋ kpiminaлї mapї шi пepfekцї. Ачeastъ împpeжꙋрape n'aꙋ пꙋtꙋtꙋ sъ ръmîie askꙋnsъ înaintea окілорꙋ леџіstілорꙋ каре aꙋ въzꙋtꙋ къ înkisopiле, în локꙋ sъ fie nimite instiтꙋte salꙋtapiї пentpꙋ statꙋ, o гаранціе пentpꙋ sekꙋpitatea пꙋблікъ, din kontpa aꙋ devenitꙋ o panъ гангреноасъ, ameninцътoape a infekta кꙋ sꙋкꙋріле лорꙋ пꙋtpede totꙋ opranismꙋлꙋ sовіалꙋ.—

Ачeasta a fostꙋ каꙋza intpodꙋчереї sistemꙋлꙋї noꙋ saꙋ *челꙋларꙋ!*

Sistemꙋл челꙋларꙋ (saꙋ шi *пensilвaniкꙋ*, fiindꙋ къ întîeaшї datъ s'a пꙋsꙋ în лꙋкраре în statꙋлꙋ пensiлвaniꙋ în Америка) este basatꙋ aꙋspa konsidepaціꙋneї пsiхолоџіче, къ omꙋлꙋ este sovіабілꙋ din natꙋpa sa шi къ sinrꙋpitatea, împpeꙋнъ кꙋ ꙋрічіꙋnea (ennui) каре o însoцeшte, sîntꙋ pedensele челе maї nesꙋfepite пentpꙋ omꙋлꙋ, sîntꙋ maї sinцitoape de kîtꙋ foametea, osteneaла шi кіарꙋ dꙋpepea корпоралъ. Шi întp'adевъpꙋ s'a въzꙋtꙋ ꙋn fenomenꙋ кꙋpiosꙋ, adекъ къ kpiminaлії чеї maї tepiбілї, asasinї кꙋ inime împetpite каре maї nainte petpeчea mꙋлцї anї în înkisopї sꙋtepane komꙋne, фъръ sъ sꙋfepe nimikꙋ, din kontpa 'шi бътеа жокꙋ de înkisopї шi de лꙋкрърї silite, пе ꙋpmъ kîndꙋ iaꙋ пꙋsꙋ în челꙋле izolate шi ia лъsatꙋ sinrꙋpї, însъ фъръ лꙋкрърї silite, dîndꙋi кіарꙋ ꙋn nꙋtpimentꙋ бꙋнꙋ, neste пꙋцine лꙋнї ачешtї oamenї aꙋ sꙋfepit întp'atîta în kîtꙋ aꙋ pꙋratꙋ sъ'ї omoape maї біне de kîtꙋ sъ tpъeaskъ în ачeastъ sinrꙋpitate tepiбілъ. Ꙋnії

aŭ mꙋritŭ din efektele izoлaцiꙋnei, алцi aŭ ne-
бꙋnitŭ.

Лeцistꙋлŭ a fostŭ mꙋлцꙋmitŭ de aчestŭ pe-
peзꙋлtatŭ, къчi skoпꙋлŭ лꙋi epa d'a пedeпsi kîtŭ
se пoate de tape пe fъkъtopii de pъŭ, totŭ de-
odatъ лꙋîndꙋ-se toate mижлоачеле d'a пꙋ пꙋtea
peпoi kapiepa лopŭ de pъtъцi вp'o datъ. Dapŭ
пe kîndŭ лeцistꙋлŭ s'a бꙋkꙋpatŭ, mopaлistꙋлŭ s'a
întpistatŭ; къчi mopaлa шi ꙋmanitatea чepe d'a
aвea komпъtimipe кꙋ aчeшti membpi kopꙋпцi ai
famiлiei ꙋmane. Maĭ жꙋstŭ шi mai ꙋmanŭ epa
d'a omopî п'ꙋп кꙋлпaбiлŭ, de kîtŭ d'aлŭ къzni în-
tp'atîta în kîtŭ sъ se sminteaskъ. Aчeste konsi-
depaцiꙋni aŭ пpodꙋsŭ sistemꙋлŭ aл tpeiлea, ꙋп
sistemŭ mikstŭ, kape este maĭ кꙋ seamъ întpe-
бꙋinцatŭ în înkisopiлe statꙋлꙋi în Fpanцa, adekъ
пpisoniepii pъmînŭ mꙋлцi împpeꙋnaцi în kamepe
mapi, esepseazъ шi лꙋkpъpiлe лopŭ siлite totŭ
împpeꙋnъ, însъ пъzitopii i înkonцoapъ neînчetatŭ
aвîndŭ opdinꙋлŭ d'a пꙋ лъsa пe niminea a пpo-
dꙋчe чea maĭ mikъ вopбъ. Aшa dapŭ aчeшti пpiso-
niepi sîntŭ kondamnaцi лa ꙋп mꙋtismŭ fopцatŭ;
iap o пedeaпsъ tepiбiлъ! Пentpꙋ къ este шtiꙋtŭ къ
вopбipea пentpꙋ omŭ, este ꙋna din kondiцiꙋniлe
чeлe d'întîiŭ aлe вieцei saлe. Koпiлꙋлŭ omꙋлꙋi
în minꙋtꙋл kîndŭ вede пentpꙋ întîiaшi datъ лꙋ-
mina ziлei, înчепe a stpiga, пꙋ de dꙋpepe, чi
пꙋmaĭ пpin instinktŭ вpîndŭ a manifesta fakꙋл-
tatea sa ꙋmanъ kape este вopбipea.

Iatъ în чe stape se aflъ akꙋmŭ kestiꙋnea
impoptantъ a кълdipei înkisopiлopŭ; aчeastъ
kestiꙋne este depapte d'a fi pezoлꙋte în zioa de
astъzi; жꙋpisпpꙋdenцa, mopaлa шi iцiena tpeбꙋe
sъ ia papte komꙋne лa aчeastъ pezoлꙋцiꙋne fi-
naлъ, пъstpatъ пentpꙋ цenepaцiꙋniлe вiitoape.

Asiлꙋpiлe пentpꙋ koпii шi zmintiцi sîntŭ
iapъшi neskoчipi modepne. Spipitꙋлŭ modepnŭ,
чepe къ opi-чe tpeaптъ a soчietъцei kape пꙋ
este în stape a'шi пpoteцea sinгꙋpŭ dpeptꙋpiлe
saлe, sъ fie пꙋsъ sꙋбtŭ пpotekцiꙋnea statꙋлꙋi;
aпoi koпii шi zmintiцii sîntŭ aseшenea fiinцe
deбiлe kape aŭ tpeбꙋinцъ de пpotekцiꙋnea sta-
tꙋлꙋi. Întp'adeвъpŭ niчi o pamꙋpъ medikaлъ n'a
fъkꙋtŭ în timпꙋpiлe modepne пpoгpese aшa de
stpълꙋчite de kîtŭ aчeлe kape пpiвeskŭ лa tpakta-
mentꙋ zmintiцiлopŭ шi aлe koпiiлopŭ în staбiлi-
menteлe пꙋблiчe. Smintiцii aŭ fostŭ tpaktaцi maĭ
nainte ka niшte fiinцe kape aŭ devenitŭ пpada
шi пъꙋчiꙋneлe diaвoлeлopŭ. Oпiniꙋnea пoпꙋлapъ
epa къ kîndŭ ꙋn diaвoлŭ intpъ întp'ꙋnŭ omŭ, îл
sminteшte; o konsekꙋenцъ a aчestei oпiniꙋne epa
къ tpeбꙋe sъ вatъ пe neбꙋnŭ ka sъ goneaskъ пe
diaвoлꙋлŭ dintp'însꙋлŭ, fiindŭ къ пe diaвoлꙋлŭ în
sꙋsŭ пꙋ пꙋtea sъ'лŭ вatъ. Aчeasta пe adꙋчe a-
minte istopia ꙋnꙋi instꙋtꙋtopŭ kape a пpiimitŭ
sꙋпe înвъцътꙋpъ ꙋn kokonaшŭ шi ꙋn цiгъnaшŭ
aл лꙋi. Kîndŭ kokonaшꙋл a fъkꙋtŭ вp'o гpeшeaлъ,
instꙋtꙋtopꙋлŭ a вътꙋtŭ пъ цiгъnaшŭ ka sъ se ko-
piцeaze kokonaшꙋлŭ; къчi пe eлŭ în пepsoanъ
n'a fostŭ пepmisŭ sъ'лŭ вatъ.— Stapea mizepa-
бiлъ шi degpadatъ a smintiцiлopŭ în «kaseлe
neбꙋniлopŭ» de atꙋnчi a fostŭ de sпepiatŭ. Des-
kpiepea înfepnꙋлꙋi în «*Komedia divinъ*» a лꙋi
Dante, пꙋ e nimikŭ пe лîngъ sчeneлe îngpozi-
toape kape se вedea în aчeste kase de neбꙋni,
лa kape, întp'adeвъpŭ, пoate sъ fie чine-вa лa
o indꙋiaлъ: kape a fostŭ maĭ neбꙋni, aчei вътaцi
în kase saŭ aчeea aflaцi afapъ? De aчeea în asi-
лeлe modepne пentpꙋ smintiцi, ꙋnde ideeлe пsi-
xiatpiчe, paцionaбiлe sîntŭ пꙋse în лꙋkpape, ꙋnde
keapŭ zmintitꙋлŭ este tpaktatŭ ka omꙋ, aiчi шi
moptaлitatea лopŭ s'a împꙋцinatŭ mꙋлtŭ.

Ꙋn Fenomenŭ maĭ fpaпantŭ, îлŭ вedemŭ лa
кꙋtapea modepnъ a koпiiлopŭ în staбiлimenteлe
лopŭ. O soчietate чiвiлizatъ tpeбꙋe sъ înkon-
цioape кꙋ aпъpapea sa пe omŭ de лa лeaгънŭ
пînъ лa mopmîntŭ. În stateлe вapбape, пъpinцii
aŭ aвꙋtŭ шi aŭ шi akꙋmŭ dpeptŭ a omopî пe ko-
пiii лopŭ пъskꙋцi. În impepiꙋлŭ чeлŭ mape aл
Kinei шi akꙋmŭ se apꙋnkъ пe fie-kape zi sꙋte
de koпii înaintea пopчiлopŭ. Keapŭ шi în Poma
Antikъ kîndŭ a *пъskꙋtŭ ꙋn koпiлŭ*, л'a пꙋsŭ лa
пiчoapeлe tatꙋлꙋi sъŭ, kape, dakъ a вpꙋtŭ ka sъ
tpъiaskъ koпiлꙋ, tpeбꙋea sъ'лŭ pîdiчe în бpaцeлe
saлe, aл minтepeлea aчeasta epa пentpꙋ koпiлŭ
a xotъpîpe de moapte. Soчietate modepnъ e
mꙋлtŭ maĭ mopaлъ; ea пpiвeшte пъ пъpinцii ka
kaꙋza esistenцei koпiiлopŭ лopŭ, dapŭ *пꙋ ka stъ-
пînii* esistenцei лopŭ. O fatъ nenopoчitъ kape
a fъkꙋtŭ ꙋn пaшŭ гpeшitŭ шi kape a ꙋmблatŭ a
askꙋnde desonopea ei пpin omopîpea koпiлꙋлꙋi
ei, este akꙋmŭ osînditъ лa moapte întokmaĭ ka
ꙋn omoчidŭ opdinapŭ. Dap ꙋnŭ лeцislatopŭ бꙋnŭ
tpeбꙋe пꙋ пꙋmaĭ sъ пedeпseaskъ kpima, чi tpeбꙋe
sъ întokmeaskъ mижлoaчeлe de aпъpape, întok-
maĭ ka шi ꙋn sistemŭ medikaлŭ бꙋnŭ tpeбꙋe пꙋ
пꙋmaĭ sъ вindeчe бoaлeлe, dap sъ dea пoвeцe
шi чeлopŭ sъnъtoшi sъ пꙋ se бoлnъveskŭ. Aпoi
simцipea onoapei este foapte dominantъ în tim-
пꙋлŭ modepnŭ; de aчeea opi-чe вa fi în stape
a împedeka o nenopoчitъ жꙋnъ, d'a пꙋ komi-
te ꙋn infantiчidŭ kîndŭ пꙋ пꙋmaĭ sinгꙋpъ a-
чeastъ kpimъ este în stape a o skъпa de o de-
sonope insꙋпoptaбiлъ. Eatъ къ aчeasta a fostŭ
kaꙋza întokmipei aшezъminteлopŭ пentpꙋ koпii
гъsiцi пe ꙋлiцe, esпꙋшi лa moapte. În aseme-
nea aшezъminte în Бpꙋkseлŭ шi aлteлe mapi ka-
пitaлe, sîntŭ întokmite niшte pegꙋлe лa пpedapea
aчestopŭ koпii din mîiniлe maĭчiлopŭ лopŭ, kape
înkonцioapъ aчestŭ aktŭ кꙋ sekpetꙋлŭ чeлŭ maĭ
adînkŭ, aвîndŭ skoпŭ къ maĭчeлe sъ pъmîie ne-
кꙋnoskꙋte. Kîte sꙋte шi mii de koпii aŭ skъпatŭ
шi skaпъ пpin aчeste staбiлimente пe anŭ în
Eꙋpoпa! Къчi este o faптъ кꙋpioasъ къ în ka-

пitaлеле mapî, пe d'oпapte din чe în чe se îmпъціneaзъ maî mȣлtȣ пȣmepȣлȣ oamenілopȣ înсȣpaці кътpe чeî neînсȣpaці, пe кîndȣ пe d'aлтъ пapte oameni sîntȣ maî пpodȣktiбілî aкȣmȣ de кîtȣ în timпȣpiлe antiчe. *) Awa dapȣ чe s'apȣ fi fъкȣtȣ de atîta sȣme nenȣmepoase de копії neлeціtimî кape se naskȣ пe fieшî-кape anȣ în Еȣpопа, dакъ awezъmintеле deosебite пentpȣ dînшії (maisons d'enfants trouvés) n'ap esista!

Despre moptaлitatea чea mape a копіілopȣ miчî, пoate sъ aiбъ чine-ва o idee кîndȣ ва aȣzi къ кeapȣ în stabiлimentеле чeлe maî бȣne în Еȣpопа, mopȣ în anȣлȣ d'întîiȣ a tpeia пapte saȣ шi жȣmъtate din копії. Aчeastъ moptaлitate mepџe din чe în чe skъzîndȣ кȣ кîtȣ копії кpeskȣ maî mȣлtȣ. Awa s. e. În кasa копіілopȣ гъsiці, în Dȣблinȣ aȣ ръmasȣ din 19,420, копії dȣпe 20 de anî, пȣmaî 2000 tinepî вii. Întp'o asemenea кasъ în Moskвa a ръmasȣ din 37,000 копії dȣпe 20 de anî 7000 tinepî вii. Dapȣ în Хamбȣpгȣ moape пe anȣ din 400 de копії чe se пpimeskȣ aкoлo, sȣma enopmъ de 300 de копії.

Maî лa вaлe лa o aлтъ kestiȣne вomȣ вedea кȣmȣ sъ пpъпъdeskȣ копії лa o вîpstъ чeвa maî naintatъ, кîndȣ sîntȣ siліці a лȣкpa mȣлtȣ în faбpiчe пpeкȣmȣ este oбiчeiȣлȣ în цъpiлe indȣstpiaлe (Anгліa, Fpanчia, Беліціea).

Лa aчeastъ okasiȣne вomȣ пȣmi шi чeлe ȣpmъtoape pezȣлtate statistiчe кape aȣ oape-кape intepesȣ.

Papoptȣлȣ копіілopȣ чe se naskȣ пe anȣ кътpe sȣma лoкȣitopiлopȣ este în Пpȣsia 1: 25; în Anгліa 1: 31; în Fpanчia 1: 32; пpin ȣpmape întp'aчeste tpeî state, Пpȣsia este чea maî fekondъ шi Fpanчia чea maî пȣціnȣ fekondъ.

Лȣîndȣ tepmenȣлȣ de mižлoкȣ, вomȣ гъsi къ în Пpȣsia шi Aȣstpia fieшî-кape пъpeкî къsъtopiці ape 4 копії, пe кîndȣ în Anгліa шi Fpanчia пȣmaî 3.

În шase лȣnî de iapnъ (de лa Noemвpie пînъ лa Aпpiлie) naskȣ maî mȣлці копії de кîtȣ în шease лȣnî de вapъ (de лa Maiȣ пînъ лa Oktomвpie); чea maî mape пapte de копії naskȣ în лȣniлe Feвpȣapie шi Maptie, чea maî miкъ пapte naskȣ în лȣniлe лȣî Iȣnie шi Iȣлie. Kopespondîndȣ кȣ naшtepea, шi moptaлitatea oamenілopȣ e maî mape iapna de кîtȣ вapa; s'a шi apъtatȣ къ moptaлitatea чea maî mape este лa цepȣ tape maî кȣ seamъ ȣskatȣ, пe кîndȣ moptaлitate чea miкъ este în zilеле de кълdȣpî mapî, вapa. Iatъ ȣn pezȣлtatȣ кȣ totȣлȣ kontpapiȣ de aчeлa чe 'шî înkinȣeskȣ oameni de pîndȣ.

Noaптea naskȣ maî mȣлtȣ копії de кîtȣ zioa (пentpȣ 100 de копії кape naskȣ zioa, naskȣ 125 noaптea).

Maî sȣsȣ amȣ zisȣ къ în Еȣpопа naskȣ maî mȣлtȣ бъeці de кîtȣ fete, însъ aчeastъ mažopitate a бъeцiлopȣ este maî mape лa копії лeціtimî de кîtȣ лa копії neлeціtimî saȣ natȣpaлî (fъкȣцî fъpъ къsъtopie).

Awa s. e. s'a apъtatȣ къ пentpȣ 100 de fete пъskȣte.

Aȣ пъskȣtȣ бъeці.		кȣ къsъtopie.	fъpъ къsъtopie.
În Fpanчia	. .	106.	104.
În Aȣstpia	. .	106.	104.
În Пpȣsia	. .	106.	102.

O îmпpeціȣpape кȣpioasъ s'a apъtatȣ în пpiвinцa naшtepeî difepiteлopȣ sekse лa ispaiлtenii din Пpȣsia, adeкъ лa eî пentpȣ 100 fete naskȣ 111 бъeці. Ȣniî din fizioлoцistî zikȣ къ dакъ femeea ape o simцiбiлitate sensȣaлъ maî вie, naшte maî mȣлці бъeці de кîtȣ fete, шi din kontpa naшte maî mȣлte fete; asemenea шi dакъ бapбatȣлȣ e maî în вîpstъ de кîtȣ femeea, naskȣ maî mȣлці бъeці.

Кȣpioasъ este шi pегȣлaлitatea fiksъ чe s'a apъtatȣ întpe naшtepea цemenілopȣ кȣ naшtepea копіілopȣ simплi întp'o sȣmъ mape de anî; awa s. e. a fostȣ peлaціȣnea aчeasta:

În Бȣptemбepгȣ (de лa 1821—25)	1: 85.
În Пpȣsia. — — —	1: 82.
În Saksonia. — — —	1: 78.

În aчeлȣ timпȣ în aчeste цъpî 645 femeî aȣ fъкȣtȣ кîte tpeî копії odatъ, шi 11 femeî aȣ fъкȣtȣ кîte patpȣ odatъ.

*) Пe кîndȣ aкȣmȣ пentpȣ fie-кape пъpeke къsъtopiці în Еȣpопа sъ sokoteшte ȣnȣлȣ пeste aлtȣлȣ 4 пînъ лa 5 копії, în timпȣлȣ pomaniлopȣ кîndȣ o къsъtopie кape a пpodȣsȣ 3 копії; epa o papitate. De aчeea ne esпліkъmȣ în Poma intokmipea лeџiî пȣmitъ lex papia popea (9 anî dȣпe Xpistos) кape a opdonatȣ къ ȣn пъpinte de tpeî копії вii, sъ вie лiбepȣ de sepвiчiȣлȣ miлitapȣ шi de toate чeлe-лaлte sepвiчî пepsonaлe кътpe statȣ, sъ aiбъ пpofepinцъ лa toate oкȣпaціȣniлe onopaбiлe шi лȣкpatеле aлe statȣлȣî; dapȣ o femee лiбepъ кape a fъкȣtȣ tpeî копії, sъ пȣmaî fie пȣsъ sȣбtȣ epitponie (кȣmȣ a fostȣ atȣnчî oбiчeiȣлȣ пentpȣ seksȣлȣ fpȣmosȣ, пpeвiтȣ fiinџe tot-d'aȣna neвîpsniчe).

Este întp'adeвъpȣ pemapкaбiлȣ d'a вedea къ maî toці noeці шi лiтepaці чeлeбpi din timпȣлȣ îmпъpaцiлopȣ s. e. Ovid, Martiah, Statlius, Selius, Italicus, Serecca, amindoî Plenius, Suetonius, Tacitus шi mȣлці aлці пpeкȣmȣ ȣnȣ mape пȣmъpȣ de îmпъpaці пpeкȣm: Domitianȣ, Traianȣ, Adrianȣ ш. ч. л. Кape кiap aȣ tpeкȣtȣ mȣлtȣ timпȣ къsъtopiці, aȣ mȣpitȣ fъpъ копії. Aчestea a шi fostȣ кaȣse къ sъ fъкȣse oбiчeiȣлȣ în Poma къ mȣлці din бoгaці кape aȣ mȣpitȣ fъpъ копії, aȣ лъsatȣ aвepea лopȣ oamenілopȣ însemnaці în ръsбoiȣ, administpaціȣne saȣ în лiтepatȣpъ. Кiapȣ шi îmпъpaціі n'aȣ пъpпisatȣ a пpiimi asemenea dapȣpî dȣпe moaptea лȣпȣшiлopȣ лopȣ бoгaці Îmпъpatȣлȣ Aȣгȣstȣ, ziчe în testamentȣлȣ sъȣ къ a moшtenitȣ de лa oamenî бoгaці, кȣnoskȣці кape aȣ mȣpitȣ fъpъ копії (întpe aлтȣ шi пoetȣлȣ Horatius) 1400 miлioane sestepцe (aпpoaпe 24 miлioane de гaлбeni)!

Tiпъpit în Tiпoгpafia Koлeџiȣлȣî Sf. Saвa.